

Föräldraavdraget inom personlig assistans

LSS-dagen

7A Odenplan

230316 kl. 13-14

Finn Kronsporre

Förkortningar

- GB – grundläggande behov
- APB- andra personliga behov
- FA – föräldraavdrag
- PA – personlig assistans
- SFB – socialförsäkringsbalken

Övergripande programpunkter

- Tillämpningen av föräldraavdraget
- Det samlade behov från vilket föräldraavdrag ska göras (i grunden detsamma som att avgöra vilka behov som överhuvudtaget är assistansgrundande för ett barn)
- Den s.k. ventilen – barnets bästa och nytolkningen av 6 a § LSS som tilläggsparameter (prop. 2021/22:214 s 46-47)
- Innebär föräldraavdraget verkligen att barns möjlighet att få PA ökar ?

Prop. 2021/22:214 s 52

- Förslaget om FA kommer att leda till att antalet barn med PA ökar och att de barn som redan har insatsen får fler assistanstimmar. Barn som idag står helt utanför PA kommer att kunna beviljas PA enligt LSS eller assistansersättning enligt SFB samtidigt som barn som idag har PA enligt LSS i stället kommer att kunna beviljas assistansersättning enligt SFB

.....

Stämmer slutsatsen ?

Prop. 2021/22:214 s 41

Om ett barn har beviljats PA eller assistansersättning efter en individuell av föräldraansvaret och skulle ha rätt till färre timmar med sådant stöd vid en tillämpning av det schabloniserade FA kan tidigare beviljade timmar med stöd endast dras in om förutsättningarna för omprövning är uppfyllda

.....
Visst stöd för att det inte är självklart att FA är mera förmånligt än det tidigare rena föräldraansvaret

Föräldraavdraget (FA) – korta fakta

- Dygnsbundet
- Schabloniserat
- Görs först från GB, därefter från APB
- Även om FA fastställs med hänsyn till barnets ålder innebär ett sådant avdrag också att den del av föräldraansvaret som beror på barnets utveckling och övriga omständigheter ska anses ha beaktats (prop. 2021/22;214 s 71)
- FA från timmar för väntetid (APB) olika för kommunstödd PA (9 § 2 LSS) och assistansersättning (51 kap SFB)
- Återfinns i en tabell i slutet av LSS-förordningen (till vilken 6 a § LSS-förordningen hänvisar)
- Tabellen utgår från den tid föräldrar normalt lägger ner på tid för aktiv omsorg och tillsyn för sina barn (SOU 2021:37 s 433)
- FA görs inte för hjälp med andning, medicinsk övervakning och sondmatning
- Avsaknaden av FA för GB vid 12 års ålder sammanfaller med praxis (RÅ 1997 ref 23 I)

Föräldraavdraget – att beakta

- FA är i sig inget märkvärdigt – tabellen ska följas – utan svårigheten ligger i att avgöra från vilket samlat behov som avdraget ska göras
- Absolut förutsättning för PA för GB – hjälpbehovets orsak är *stora och varaktiga funktionshinder* (9 a § första stycket första meningen LSS)
- FA görs från *assistansgrundande behov*
- Övergripande föräldraansvar utifrån vad som utmärker en s.k. ”tillräckligt god förälder” (jfr prop. 2021/22:214 s 71, föräldraansvaret enligt föräldrabalken påverkas inte av bestämmelsen; jfr också KR Gbg 170703 mål 6346-16)
- HFD 2011 ref 36, insatser som ges enligt LSS är endast avsedda att tillgodose sådana behov som kan hänföras till den funktionshindrades egen person
- 7 § LSS (goda levnadsvillkor) jämförd med 5 § LSS ”främja jämlikhet i levnadsvillkor” + det praxisenliga tillägget ...”i jämförelse med icke personkretstillhöriga personer i samma ålder och situation”
- Passiv tillsyn ej assistansgrundande (jfr prop. 2021/22:214 s 26)

Barns rätt till PA - att beakta

- Ingen kollision mellan 9 a § första stycket första meningen LSS (på grund av stora och varaktiga funktionshinder) och 9 f § andra stycket LSS ("detta ska göras genom schablonavdrag [föräldraavdrag]"). Men hur blir det när stycket sammanläses med förarbetsuttalandena (prop. 2021/22:214 s 39) ?
- Hör barnet överhuvudtaget till personkretsen i 1 § LSS ? Jämförelse med förarbetsuttalandena och praxis beträffande *stora och varaktiga funktionshinder* när det gäller möjligheten att få PA för grundläggande behov. Men: innan barnet når dit ska också övriga PK 3-grundande rekvisit vara uppfyllda, dvs även *betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service*.
- Små barn och förebyggande stöd enligt 9 a § första stycket 6 – beakta barnets kropps-konstitution (framförallt vikt) när det handlar om förmågan att åstadkomma erforderlig skada

KR Gbg 220315 mål 6297-21

- När behov av hjälp med andning infördes som ett nytt GB i fråga om PA anfördes följande i förarbetena (prop. 2018/19:145 s 19). En nedsättning av andningsförmågan kan vara en varaktig fysisk funktionsnedsättning som uppenbart inte beror på normalt åldrande. En sådan funktionsnedsättning kan också vara stor och orsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service. Att andning införs som ett GB i LSS innebär per definition att andning är en del i den dagliga livsföringen. Det finns inget som hindrar att en nedsättning av andningsförmågan ensam skulle kunna medföra att en person omfattas av personkrets 3.
- Abdirahman har en funktionsnedsättning som innebär att han slutar andas när han somnar. Han behöver hjälp med att koppla in den apparat som hjälper honom med andningen. Han behöver vidare övervakas av en annan person under sömnen. Han riskerar att avlida om apparaten slutar fungera.
- Han har en allvarlig sjukdom som är livshotande om han inte får det stöd han behöver vid sömn. Sjukdomen har dock inte sådan karaktär eller omfattning att den starkt påverkar flera olika livsområden samtidigt.
- Funktionsnedsättningen kan därför inte anses vara stor i den mening som avses i bestämmelsen. Den förorsakar inte heller betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

Tips

- Tips till den enskilde: delta i aktiviteter där du utsätts för aggressionsskapande triggers (jfr prop. 2021/22:214 s 68-69) → se nästa bild
- Kritisk tidsbedömning

Prop. 2021/22:214 s 68 -69, författningskommentaren

- Behovet av förebyggande stöd kan, på samma sätt som har gällt hittills för aktiv tillsyn i den praktiska tillämpningen, vara begränsat till enskilda aktiviteter eller situationer. Det finns således inte något krav på att behovet ska finnas under hela eller en stor del av den enskildes vakna tid. Däremot ska stödet även fortsättningsvis ges löpande under den tid som behovet finns. Det är med andra ord inte fråga om ett stöd i form av punktinsatser, s 68
- Med fysiskt skadar sig själv avses situationer där den enskilde agerar på ett sätt som gör att han eller hon kommer till fysisk skada. Det är således inte enbart självskadande handlingar som avses. **Stödet kan exempelvis behövas för att förebygga att den enskilde försöker springa rakt ut på en trafikerad väg** (jfr RÅ 2010 ref 17), s 69

Ur RÅ 2010 ref 17

- **Tobias saknar insikt om vad som är farligt och kan tex springa rakt ut i trafiken.** Det framkommer också att han lätt blir frustrerad och då ofta reagerar med att bli aggressiv och destruktiv samt att ständiga ingripanden krävs för att för att hindra att hans reaktioner vänds mot honom själv, mot andra människor eller mot egendom. Den aktiva tillsyn som krävs i detta avseende förutsätter bla på grund av hans kommunikationssvårigheter – goda kunskaper om honom och omfattas av därför av hans GB (jfr RÅ 1997 ref 23 I)

Har lagstiftaren tänkt rätt ?

Prop. 2021/22:214 + prop. 2021/22:244

9 a § första stycket LSS

Med PA enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som **på grund av stora och varaktiga funktionshinder** behöver hjälp med ett eller flera GB. Med GB avses

1.andning

2.personlig hygien

3.måltider

4.av-och påklädning

5.kommunikation med andra,

6.stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att **förebygga** att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom

7.stöd som den enskilde **behöver löpande under större delen av dygnet** på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa

9 a § 4 st LSS

Den som har behov av PA för sina GB har även rätt till insats enligt 9 § 2 för APB om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Om behovet avser hjälp med ett GB som avses i första stycket 1 eller 7 omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för att hjälpen ska kunna ges. Om behovet omfattar hjälp med måltider i form av sondmatning omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider

.....

9 f §

När behovet av PA bedöms för ett barn ska det bortses från det hjälpbehov som en vårdnadshavare normalt ska tillgodose enligt FB med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Detta ska göras genom schablonavdrag (**föräldraavdrag**) från barnets behov av hjälp med sina GB och APB enligt 9 a §. Föräldraavdrag ska fastställas med hänsyn till barnets ålder och göras dels från GB , dels från APB. Avdrag ska dock inte göras till den del hjälpbehovet avser

- 1.sådant stöd som avses i 9 a § första stycket 1 eller 7
  - 2.åtgärder som är direkt nödvändiga för hjälp enligt 9 a § första stycket 1 eller 7 ska kunna ges
  - 3.måltider i form av sondmatning
  - 4.åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider
  - 5.GB fr.o.m. den månad då barnet fyller 12 år
  - 6.APB före den månad då barnet fyller 1 år, eller
  - 7.APB fr.o.m. den månad då barnet fyller 18 år
- Regeringen får meddela föreskrifter om föräldraavdragets storlek

Prop. 2021/22:214 s 39

FR i Karlstad anser att det bör förtydligas om barns hjälpbehov på grund av ålder ska räknas med innan avdrag görs.

...Det schabloniserade FA ersätter det avdrag för föräldraansvar som hittills har gjorts efter en individuell prövning i varje enskilt fall. I övrigt innebär inte FA att bedömningen av rätten till PA ändras. De nya bestämmelserna innebär således inte någon ändring i fråga om vilket hjälpbehov som avdraget för föräldraansvar ska göras från. Avdrag bör således göras från sådana hjälpbehov som **kan bero på barnets assistansgrundande funktionsnedsättning** vilket innebär att **hjälpbehov som skulle kunna bero på barnets ålder inte kan brytas ut före FA**. Det föräldraansvar som en VH normalt har för ett barn på grund av barnets ålder beaktas i stället genom det FA som görs. Till vilken del hjälpbehovet ska anses bero på barnets ålder avgörs med andra ord genom FA. En ordning där hjälpbehov på grund av barnets ålder räknas bort före FA skulle innebära att föräldraansvaret beaktas två gånger, något som inte sker idag

FK:s Vägledning 2003:6 Version 32 (s 66)

- Föräldraavdrag ska göras från hjälpbehov som beror på barnets funktionsnedsättning (51 kap 6 § andra stycket SFB). Men i praktiken går det inte alltid att avgöra om en del av ett hjälpbehov beror på funktionsnedsättningen, barnets ålder eller en kombination av dessa.
- Det innebär att om det är tydligt att barnets behov av hjälp beror på hans funktionsnedsättning så ska behovet beaktas. Om det är tydligt att barnets behov av hjälp *inte* beror på hans funktionsnedsättning så ska behovet *inte* beaktas. Om behovet *kan* bero på barnets funktionsnedsättning så ska det beaktas, även om det också skulle kunna bero på barnets ålder
- Föräldraavdrag ska sedan göras från de behov som har beaktats

.....
Jfr PK 3-bedömning för små barn, prop. 1992/93:159 s 169 RÅ 2001 ref 33,
KR S-vall 170328 mål 1937-16

6 a § LSS-förordningen

Vid tillämpning av 9 f § LSS ska det FA göras som följer av bilagan till denna förordning.

Hela den månad då barnet fyller år ingår i ett åldersintervall enligt tabellen i bilagan

.....

0 år GB 12 tim/dygn (84 tim/v), APB 0 tim/dygn

1-6 år GB 2.5 tim/dygn (17,5 tim/v), APB 0.5 tim/dygn

7-11 år GB 1 tim/dygn (7 tim/v), APB 1 tim/dygn

12-17 år GB 0 tim/dygn, APB 1 tim/dygn

.....

Prop. 2021/22:214 s 71 "Även om FA fastställs med hänsyn till barnets ålder innebär ett sådant schablonavdrag att även den del av föräldraansvaret som beror på barnets utveckling och övriga omständigheter ska anses ha beaktats"

Tabellen i praktiken

- Är föräldraavdraget verkligen så förmånligt ?
- Praktiskt exempel

Försäkringskassans vägledning s 66

- Försäkringskassan ska ta ställning till vad barnet behöver för hjälp. Vad det behöver för hjälp, och vilka funktioner barnet har varierar med åldern. Mycket små barn anses typiskt sett inte behöva personlig assistans för APB (jfr prop. 2021/22:214 s 43). Ett hjälpbehov som kan godtas för en vuxen kan inte alltid godtas för ett barn. Det kan bl.a. bero på om behovet är barnets eget och om det är åldersadekvat. Även barnets bästa kan behöva beaktas.
- Vi ska bedöma om ett barn behöver hjälp med något GB utifrån hur de är definierade i 9 a § första stycket LSS. APB är inte lika tydligt definierade och kan vara väldigt olika slags behov. Hjälpen ska även ha en direkt och konkret koppling till ett individuellt behov av hjälp i det dagliga livet (HFD 2017 ref 27). Behov av att städa hemmet, tvätta eller handla är till exempel vanligtvis inte barnets personliga behov, särskilt inte för yngre barn. Äldre barn kan dock t.ex. ägna en del av sin fritid åt att köpa egna kläder och liknande. Förenklat kan man säga att om det är något som en del barn i den åldern gör, och det är ett personligt behov, så är det ett behov som kan beaktas

Tillsyn som annat personligt behov – bland det viktigaste beträffande FA

- RÅ 2010 ref 17 tillsyn som inte kan räknas som aktiv – vad är det ?
- Prop. 2021/22:214 s 26, passiv tillsyn ej assistansgrundande
- Vad innebär passiv tillsyn i barnsammanhang ?
- FA – går ej att beakta barnets ålder inom ramen för FA men väl vilka behov som är **assistansgrundande**
- Skälighetsbedömd tillsynstid
- (Repetitiva påminnelser, låser sig i stunden)

APB

Studier, arbete, habiliterande och rehabiliterande träning

Väntetid, beredskap, aktiviteter utanför hemmet

Åtgärder direkt nödvändiga för andning och medicinsk övervakning

Nödvändig förberedelse och nödvändigt efterarbete vid sondmatning

HFD 2017 ref 27, RÅ 2010 ref 17

Hushållssysslor, fritidsaktiviteter, ärenden mm

- Vad är assistansgrundande ?
- Om ej assistansgrundande – finns likväl behov av annat än passiv tillsyn ?
- Kopplingen mellan kommunikation som GB och fritidsaktiviteter
- Övergripande föräldraansvar och LSS-relaterat föräldraansvar
- HFD 2011 ref 36 → insatser som ges enligt LSS är endast avsedda att tillgodose sådana hjälpbehov som kan hänföras till den funktionshindrades egen person

FR Malmö 221010 mål 9439-9440-22, LVU

- Det framkommer exempelvis av utredningarna att G, som endast är sex år gammal, tvingats ta ett stort ansvar för sig själv och sina syskon. G har enligt vad som framgår av utredningarna ibland fått handla och bereda såväl sina egna som syskonens måltider samt ge C välling

.....

- Vad har detta med PA och FA att göra ?

Väntetid, prop. 2021/22:214 s 39

- I likhet med vad som gäller idag bör avdragen för föräldraansvar göras från det samlade assistansgrundande hjälpbehovet när det gäller väntetid och beredskap. Ifråga om assistansersättning är det således endast sådan väntetid och beredskap som berättigar till assistansersättning som bör ingå i hjälpbehovet före FA.
- I fråga om PA enligt LSS saknas det reglering om i vilken omfattning väntetid och beredskap ska vara assistansgrundande. När det gäller insatsen biträde av personlig assistent enligt 9 § 2 LSS ligger det dock i sakens natur att rätten till insatsen måste gälla under hela väntetiden eller hela tiden för beredskap (jfr prop. 2017/18:78 s 17 f). Regeringen ser mot denna bakgrund inget skäl till att föreslå att väntetid eller beredskap helt eller delvis ska undantas från att ingå i det samlade hjälpbehovet före FA när det gäller PA enligt LSS. Det innebär således att hela tiden för väntetid eller beredskap bör ingå i det samlade hjälpbehovet före FA
- .....
- Jfr SOU 2021:37 s 433
- Skillnad mellan assistansersättning och kommunstödd PA enligt proppen
- Prop. 2021/22:214 s 72 ”hela den faktiska tiden för väntetid och beredskap ingår i det samlade hjälpbehovet för ABP (se dock kommentaren till 51 kap 6 § SFB där det gäller assistansersättning)”

SOU 2021:37 s 426

- Grunden för att avdrag alls görs är att föräldrar har ett omvårdnadsansvar enligt FB. Den förenklade schablonen är ett sätt att inom PA fastställa hur stort avdrag som ska göras. Den förenklade schablonen är inte avsedd att fungera tvärtom, dvs den är **inte avsedd att definiera det ansvar som följer av FB.**

SOU 2021:37 s 433

- Schablonen är tänkt att spegla den tid som föräldrar normalt kan antas använda för aktiv omsorg och tillsyn för sina barn och därmed omfattningen av det behov som barn har av sina föräldrar. Om barnet tillbringar en del av sin tid i skola eller annan barnomsorg påverkar det därför inte storleken på FA. Detta förhållningssätt medför ingen skillnad gentemot dagens tillämpning

SOU 2021:37 s 435, APB

behovens art → dvs denna bedömning ska göras på samma sätt som om ansökan hade avsett en vuxen.

.....
Jfr 7 § LSS i ljuset av 5 § LSS ”främja jämlikhet i levnadsvillkor” → LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor i jämförelse med vad som gäller för icke personkretstillhöriga personer i samma ålder och situation som den funktionshindrade (den personkretstillhörige)

Jfr vidare skillnaden mellan *goda levnadsvillkor* och de *bästa levnadsvillkoren*

Barnets bästa prop. 2021/22:214 s 46-47

- LSS innehåller inte någon reglering av att GB ska vara av en viss minsta omfattning för att kunna ligga till grund för PA.
- Enligt 6 a § LSS ska barnets bästa särskilt beaktas när åtgärder rör barn. Av förarbetena till paragrafen framgår att bestämmelserna motsvarar kravet i BK (prop. 2009/10:176 s 74). Att fatta beslut i ett ärende om PA för ett barn är en åtgärd som rör barnet.
- Syftet med utredningens lagförslag är att barnets bästa ska beaktas vid den sammantagna bedömningen av huruvida barnets hjälpbehov är av sådan karaktär och omfattning att behovet grundar rätt till PA enligt LSS. Att barnets bästa ska beaktas vid denna individuella bedömning följer emellertid redan av såväl 6 a § LSS som BK.

SOU 2021:37 S 440

- Bedömningen avser de GB som återstår efter att föräldraansvaret gjorts, dvs behov som till sin karaktär är sådana att de kan berättiga till insatsen. Vid bedömningen ska hänsyn tas till barnets individuella situation. Omständigheter som ska beaktas vid bedömningen är omfattningen och karaktären av barnets funktionsnedsättningar och hjälpbehov. Vid bedömning av om GB som återstår efter FA är tillräckligt för att berättiga till PA ska särskilt beaktas betydelsen av barnets möjlighet att växa upp i föräldrahemmet utifrån de omständigheter som råder i det individuella fallet. Av förarbetena till LSS framgår att PA alltid bör övervägas som alternativ för barn och ungdomar att bo utanför föräldrahemmet